

חרקים המצויים במינים הנאכלים כסימנים בלילות ראש השנה

במציאות של ימינו רבים מסוגי המאכלים הנאכלים במנהג הסימנים נגועים בחרקים, ובוודאי שיש להזהר בזה מאד כדי שסניגור לא ייהפך חלילה לקטיגור. וכבר כתבו רבותינו הפוסקים שכאשר יש חשש שיש חרקים באחד מן המינים שלא יאכל ממנו אלא רק יראה ויאמר יהי רצון [ראה מש"כ בתחילת המאמר].

להלן אסקור בתמצית את הנגיעות הקיימת במינים השונים והדרך הקלה לנקותם מן החרקים.

סילקא:

סלק: יש הנוהגים ליקח סלק אדום לסימן זה. בסלק קיים חשש לזחלים של עש הסלק [בד"כ בצבע לבן]. הזחלים חודרים לירק מאיזור העלים לתוך הפרי. סימני הנבירה אינם נראים תמיד לעין. סימני נבירה גסים בסלק הם אינם סימני נבירה של הזחל.

אופן הבדיקה: יש לחתוך את הסלק בראשו חתך לרוחב הירק, ולראות אם יש סימני נבירה, במידה ונמצא יש לחטט עד לעומק ולראות אם נמצאים שם זחלים. בזמן פריסת הסלק לפרוסות ראוי להתבונן שאין סימני נבירה.

עלי סילקא: יש הלוקחים

עלי סילקא – מונגולד לסימן זה. עלי סלק נגועים ביותר ככל ירקות העלים הנגיעות היא בחרקים שונים, זחלים של עשים שונים, זחלים של זבוב המנהרות, כנימות עלה, ולעיתים ניתן למצוא טריפסים ולכן ראוי לקחת רק ממונגולד הגדל בחממות המגדלים ירקות בחזקת נקיים מחרקים תחת כשרות מוסמכת. במידה ולא מצוי ירק זה תחת השגחה, ראוי להשתמש רק בגבעולים הלבנים ללא העלים הירוקים, ולנקות בצורה המבוארת לקמן. במידה ומאד מעונינים להשתמש בעלים הירוקים מגידול רגיל, יש להקפיד על הליכי הניקוי כדלקמן.

אופן הבדיקה:

עלי סלק עם כשרות שהם בחזקת נקי מחרקים: יש להפריד את העלים, להשרות את העלים במי אמה או "סטריילי" למשך 5 דקות. ולשטוף היטב תחת ברז מים.

גבעולים של עלים מגידול רגיל: יש להפריד את העלים הירוקים, ולהשאיר רק את השדרות של

העלים [לנקות את החלק הירוק לחלוטין], להשרות את השדרות במי אמה למשך 5 דקות, לשטוף היטב תחת ברז מים תוך כדי שפשוף העלים מכל הצדדים. לאחר מיכן להתבונן ויזואלית על בעלים ממול מקור אור, שאין פיתולי מנהרות שנוצרו מרימת זבוב המנהרות.

עלים ירוקים מגידול רגיל: במידה ומאד מעונינים להשתמש בעלים עצמם, ואין בנמצא מגידול מיוחד, יש להפריד את העלים, להשרותם במי אמה למשך 5 דקות, ולשפשוף כל עלה על כל שטחו בשני צידי העלה באמצעות ספוג [להקפיד במיוחד לנקות בכל הקפלים] וכיו"ב, לאחר מיכן לשטוף היטב תחת ברז מים. לאחר ניצור המים, להתבונן על כל עלה משיני צידיו ממול מקור אור שלא נותרו חרקים, ושאינן פיתולי מנהרות שנוצרו מרימת זבוב המנהרות. [במידה ונמצאו מנהרות יש להסיר את כל מקום הנגיעות שבעלים].

כרתי - לוף:

בירק זה מצויים טריפסים [צבע שחור, או צהוב בתחילת חייו], בכל האיזורים של הירק, כולל בין השכבות של הירק. [עיקר הנגיעות נמצאת בחיבור של העלים הירוקים עם החלק התחתון של הכרתי].

אופן הבדיקה:

כרתי מגידול מיוחד: יש להפריד את העלים, ולשטוף היטב תחת ברז מים. כרתי מגידול רגיל: יש לחתוך את החלק התחתון כולל השורש. להפריד את העלים לחלוטין

כולל החלק התחתון. יש לחתוך את כל העלים לשניים לכל אורכם. ולהשרות במי אמה למשך

5 דקות. לאחר מכן יש לשטוף תחת ברז מים תוך כדי שפשוף העלים היטב משני צידיהם.

רוביא - לוביא:

הרוביא בתרמילים, יש בהם חשש נגיעות של זחלים של עשים שונים [כמו פרודניה ולאפיגמה], הזחלים נוברים בתרמיל וחודרים פנימה. ולעיתים

נדירות יותר נתפסים חרקים שונים על התרמיל בצד החיצוני.

אופן הבדיקה: יש לשטוף היטב את התרמילים תחת זרם מים חזק. להתבונן ויזואלית שאין חורים. במידה ונמצאו חורים יש לחטט אחריהם לראות שלא חדרו פנימה ונותרו שם. תרמילים שלימים ירוקים מוקפאים, הם בדרך כלל עוברים מיון היטב והם בחזקת נקיים.

קרא - דלעת:

רוב התוצרת בשוק היא מטיב מעולה ואין בה חשש חרקים והיא בחזקת נקיה.

רימון:

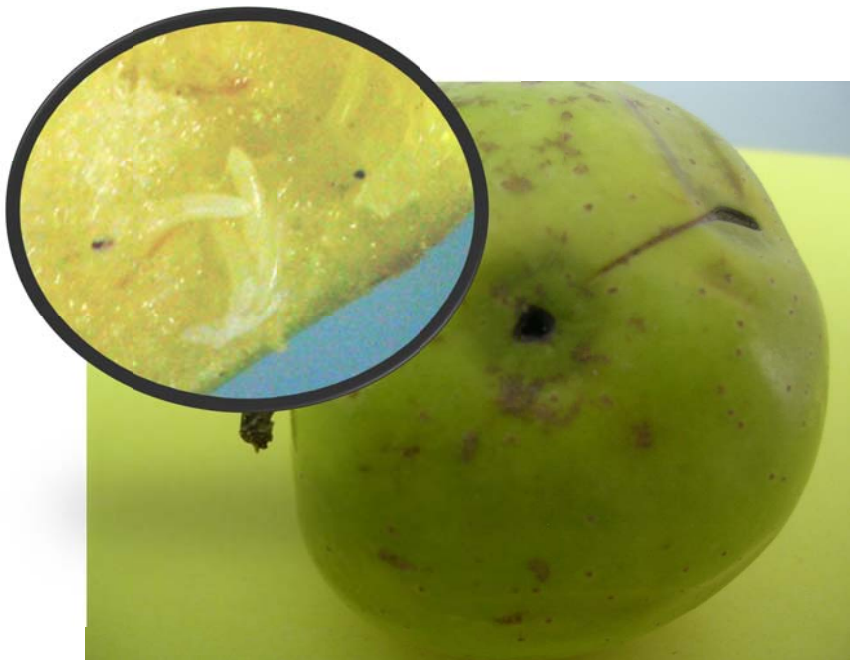
הרימון שמגיע מחקלאים ובשיווק מסודר, הוא נמצא תחת טיפול ראוי, והוא בדרך כלל נקי. אולם פעמים שנמצא נגיעות של רימות זבוב הפירות. כמו כן בחלקות פחות מטופלות קיימת נגיעות של זחל "כחליל הרימון". הזחלים חודרים לפרי לאחר נבירתם בפרי [חור הנבירה נראה היטב לעין], וחודרים פנימה, המקום שהרימות נוברות בפנים הפרי הופך להיות חום כהה, ובשלב מתקדם יותר מתחיל להרכיב ומזמין אליו נגיעות של זבובי תסיסה.

אופן הבדיקה: יש להתבונן על גבי הפרי, אם יש בו סימני נבירה. במידה ויש בו סימני נבירה יש לפתוח את הרימון ולראות אם יש מקום פגוע ושינוי צבע בפנים, במידה ונמצאה נגיעות יש להסיר את כל האיזור הנגוע. הנקודות השחורות בתוך גרגרי הרימון, אינם סימן לחרקים, אלא מגידול טבעי.

תפוח:

תפוח טרי כגון מזון אורליאנס או זהוב המצוי בימים אלו מגידול חדש של שנה זו. מחקלאים מסודרים ומשיווק מאורגן ומסודר, הרי שהם בחזקת נקיים, אולם בכל אופן כדאי להתבונן שאינם נגועים כיון שלעיתים גם במטעים מטופלים מתגלים התקפות של זבוב הפירות. תפוחים מחלוקת לא מטופלות

עלולות להיות נגועים בכנימות חיצוניות על קליפת התפוח [כתם אדום הוא הצבע שנותר לאחר נשירת הכנימה שצבעה אפור, ואין מקום הכתם אסור באכילה]. בנוסף יש פגיעה של זחלים [זחל עש התפוח וזחל זבוב הפירות] הזחלים חודרים פנימה ומתפתחים בפנים.

אופן הבדיקה: יש להתבונן בצד החיצוני של התפוח, לראות שאין עליו כנימות. [כדי להבדיל בין כנימה לבין פגע טבעי, יש לנקוט בכלל זה: כנימה היא יורדת בשפשוף וגירוד קל. פגע טבעי תפוס חזק]. במידה ונמצאו כעין שקעים אדומים, יש להתבונן שלא נשארו כנימות,

ולא נותר רק מקום ישיבתן בלבד. בבדיקה חיצונית יש גם להתבונן שאין נקבים בפרי, [אם כי אין תמיד מקום החדירה ניכר לעין], לאחר מכן לחצות את התפוח ולראות שאין בו מחילות.

תמר:

התמרים משווקים בצורות שונות, רוב זני התמר משווקים כיבשים, כלומר ייבושם והבשלתם הוא על העץ,

ויש זן של תמר המשווק כתמר לח. בתמרים היבשים, מצוי נגיעות של חרקים ובפרט בשטחים שאינם מטופלים כדבעי, החרקים הם מסוג זחלים של עשים מסוימים [כגון עש הצימוקים – בצבע ורדרד]. או לעיתים אף חדירה של חיפושיות מחסן שתוקפים את הפרי בזמן התייבשותו. מאידך בתמר הלח מחלקות טובות, אין כלל נגיעות והוא בחזקת נקי.

אופן הבדיקה:

ההעדפה

היא להשתמש בתמר לח שכאמור בחזקת נקי. מאידך בתמר יבש יש לחצות את התמר ולאחר הוצאת הגלעין, להתבונן שאין חרקים וזחלים. כיון שפעמים רבות הזחל מקבל את

צבע המזון שהוא אוכל, יש קושי לראותו בקלות, ולכן יש להתבונן על התמר ממול מקור אור.

דגים:

יש מקהילות ישראל שנמנעו לאכול דגים בר"ה, ויש שנהגו לאכול ולומר: יהי"ר שנזכה

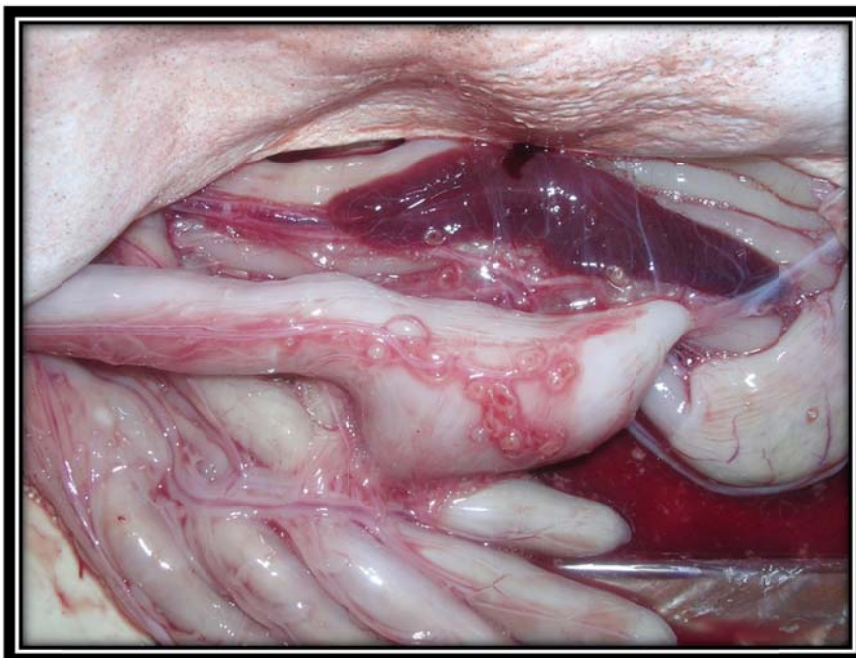
לפרות ולרבות כדגים. בדגים הן בדגי הבריכות והן

בדגי הים והן הגדלים בכלובים שבים. מצויים חרקי מים רבים, הן כטפילים חיצוניים היושבים על גבי העור ולא חודרים פנימה [״ארגולוס״ המצוי על גבי קרפיון ולעיתים על דג אמנון. ״כינת הסלמון״ על גבי סלמון]. ויש מהם שחודרים פנימה

[״לרניאה״ בקרפיון וכסיף ועוד. ״סיפריון לומפי״ על הדג האדום (רוטברש מזן מנטלה). טפיל חיצוני המצוי בבקלה צעיר]. והן כטפילים פנימיים ״נימטודות״ הנמצאים בחלל המעיין של הדגים, על גבי האיברים הפנימיים של הדג, ויש אף שחודרים לתוך בשר הדג [אניסאקיס]. יש שצורתם כעין ספירלה, ויש שצורתם כגרגר אורז, התולעים מופיעים בגדלים ובצבעים שונים.

אופן הבדיקה:
בקניית דגי בריכה כגון קרפיון, מושט-אמנון, כסיף ובורי, יש להעדיף ולהתאמץ ולקנות דגים בחנויות הנתונות תחת השגחה גם לענין הטפילים. ואז הם בחזקת נקיים מבחינת טפילים חיצוניים לחלוטין. דגים הנקנים

ממקומות שאינם תחת פיקוח לענין חרקים, באם זה דג מצונן כלומר שעבר כבר זמן לאחר מותו, אחיזת החרקים בו חלשה יותר, ואז מגרדים היטב עם סכין את כל עור הדג, ובמידה ואין מבחינים בפצע או סימן אדמומית כל שהיא, אין חשש לטפילים ע״ג העור. ובמידה ויש פצע או סימן אדום יש להסירו עד עומק של כחצי ס״מ. ובאם קונים דג חי יש להקפיד למשך זמן עד שיוקפא כל החלק החיצוני של הדג [השריה בחומץ ומלח אינה מועילה

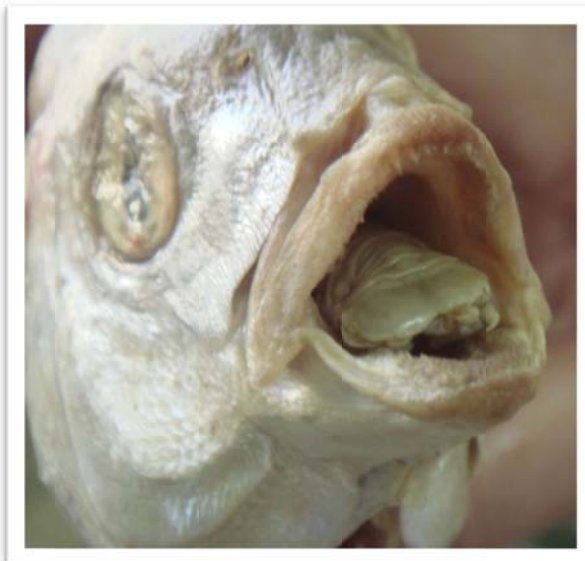
לשיחרור אחיזת חרקים] ולאחר שהדג יופשר יש לנקותו באמצעות גירוד כל העור. דגים קפואים המיובאים לארץ – יש מהם שנקיים כגון נסיכת הנילוס, טונה, ועוד. ויש שהם נגועים רק חיצונית כגון כינת הסלמון על דגי הסלמון שמקורם מכלובים בים כגון המגיעים מנורבגיה או מצ'ילי, ועוד. ויש שהם נגועים גם בבשר הדג, ואזי יש טפילים בתוך הבשר שמותרים על פי ההלכה כיון שהם גדלו בדג. ויש שאסורים כגון תולעי אניסאקיס שבבשר דגי הסלמון מן הים, סול מארה"ב וסין ועוד. ואזי יש לרוכשם רק עם כשרות מהדרין המקפידה על הסרת התולעים ועל כל אריזה מופיע חותם המאשר זאת.

ראש דג:

יש מקהילות ישראל שלוקחים ראש של כבש, ויש הלוקחים ראש דג [ראה בגוף המאמר לעיל]. בחלק מן הדגים ובפרט אותם הבאים מן הים או מבריכות שאינן מטופלות, בהם הראש נגוע ביותר ויש להמנע מלהשתמש בהם.

אופן הבדיקה: יש להעדיף וליקח ראשים של

דגי בריכות שהם מפוקחות על עיני הטפילים ואזי אפשר להשתמש בהם ללא כל חשש. רבים המשתמשים בראשי דג סלמון לצורך הסימנים, ויש להיזהר שגם בסלמון שמקורו מכלובים שבים כגון מנורבגיה, יש נגיעות גבוהה של כינת הסלמון כאשר כינה זו נכנסת לתוך כל חללי הפה ועל לשון הדג ובחין. ועל כן חובה לחצות את ראש הדג ולהסיר את כל האיברים הפנימיים הניתנים להסרה, ולשטוף תוך כדי שפשוף את כל החלק הפנימי של הדג.

ראש כבש:

בבשר באופן כללי, יש מציאות של טפילים - צ'יסטות, מציאות זו שונה בהיקפים שלה, בין המדינות השונות, ושלטונות הבריאות עוקבים אחר תופעות אלו כיון שזה מסוכן לבריאות. ניתן לציין שהבשר בארץ הוא בחזקת נקי מטפילים אלו. אולם במח שבראש הכבש מצויים לפעמים תולעים. במידה והם קיימים ניתן להבחין בהם לאחר התבוננות.

דבש ומוצריו:

להלכה "כל היוצא מן הטמא טמא", אולם דבש דבורים היוצאים מן הדבורים הגם שהוא חרק טמא, מכל מקום כיון שאין הדבש ממוצה מגוף הדבורה, אלא מן הצוף שמכניסה לזפק שבה, ובתערובת רוק של הדבורה זה נהפך לדבש, זה מותר באכילה. מה שהתירו דבש דבורים, הוא אפילו אם מעורב בדבש בזמן רדייתו חלקי דבורים, ואף שכשמרתיחין אותו כדי לסננו, חלקי הדבורים מתבשלים עמו, כיון שטעמם פגום ואינם אוסרים.

ומכל מקום יש להקפיד לסנן את הדבש לפני אכילתו. וכיום רוב הדבש עובר סינון, ואין לחוש שחלקי חרקים מעורבים בו.

שעות דבורים [חומר הממוצה מגוף הדבורה, ובאמצעותו היא בונה את חלות הדבש], מותר באכילה, כיון שאין לו טעם כלל והוא כעץ בעלמא. ומה שהוא טעים בתחילה, אין זה אלא משום חלקי הדבש המעורב בו, אולם לאחר לעיסה ממושכת פג טעם הדבש, והוא נשאר בטעמו הטפל.

הפרופולים [הוא

שרף

עצים המובא ע"י

הדבורה כשהוא

דבוק לרגלה, והיא

משתמשת בו

כדבק], מותר

באכילה, שאינו

נכנס כלל לגוף

הדבורה. אולם יש

להזהר בכשרותם

של החומרים

הנוספים שנוהגים

כיום לערב עם

הפרופוליס. וכן הדין באבקת פרחים "פולן" [מובא ע"י הדבורה באמצעות רגליה, ולא נכנס לגופה]. אלא שיש להיזהר משאריות חרקים הדבוקים בהם [כגון עש הדונג או רגלי הדבורים].

מזון מלכות [=טוני רויאל, הוא ממוצה מגוף הדבורה, והוא משמש כאוכל לזחל הדבורה שעתידה להיות המלכה], יש שהתירו באכילה, ויש שחששו לאסור. ודעת רוב הפוסקים שלצורך רפואה מותר להשתמש במזון זה, ואף לחולה שאין בו סכנה. ורבים מן הפוסקים התירוהו גם לבריאים לכתחילה. וכן הורה הלכה למעשה מו"ר הראש"ל הג"ר שמ"ע שליט"א, שמותר לערבו לכתחילה בדבש גם לבריאים, [ראת תשובתו באריכות בגליונות תנבות שדה 57-60].

